

Hållbarhetsbedömning - Härnösands kommuns översiktsplan 2040

GRANSKNING

Härnösands
kommun

Uppdrag

292465

Titel på rapport:

Hållbarhetsbedömning – Härnösands kommuns översiktsplan 2040

Status:

Granskning

Datum:

2021-10-28

Medverkande

Beställare:

Uno Jonson, Härnösands kommun

Kontaktperson:

Maja Nordmark, Härnösands kommun

Konsult:

Frida Feil, Tyréns AB

Henrik Sjöberg, Tyréns AB

Anna Engdahl, Tyréns AB

Uppdragsansvarig:

Ulrika Bylund, Tyréns AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ICKETEKNIKSK SAMMANFATTNING.....	4
INLEDNING.....	5
BAKGRUND OCH SYFTE.....	5
AVGRÄNSNING.....	5
METOD/LÄSANVISNING	5
MÅL	6
BEHANDLADE ALTERNATIV	9
PLANFÖRSLAG	9
NOLLALTERNATIV	12
ALTERNATIVSKILJANDE.....	13
BEDÖMNING	15
RIKSINTRESSEN	15
MILJÖKVALITETSNORMER	17
HÅLLBARHETSMÅLEN	20
FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING.....	37
BILAGA 1 OBLIGATORISKT INNEHÅLL I EN MKB	39
BILAGA 2 MAPPNING AV SVERIGES MILJÖMÅL MOT DE GLOBALA MILJÖMÅLEN.....	40

ICKETEKNISK SAMMANFATTNING

Härnösands kommun arbetar med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan, ÖP, med sikte på år 2040. En översiktsplan kan ses som kommunens avsiktsförklaring och strategiska dokument för utveckling av den fysiska miljön i kommunen.

Som en del i arbetet med översiktsplanen upprättas en hållbarhetsbedömning för att bedöma i vilken utsträckning Härnösands kommuns översiktsplan 2040 kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. De 17 Globala hållbarhetsmålen ligger till grund för hållbarhetsbedömningen vilken görs på en övergripande nivå. För att bedöma hur utvecklingen kan bli om översiktsplanen för 2040 inte antas jämför planförslaget med nollalternativet, dvs om gällande översiktsplan 2011–2025 fortsätter att gälla.

ÖP 2040 bedöms påverka hållbarhetsmålen i både positiv och negativ riktning.

Ett av de konkreta mål som formuleras i översiktsplan 2040 är att befolkningen ska öka med 5000 personer till år 2040. När kommunen växer ökar belastningen på miljön och klimatet. Mark tas i anspråk, avfallsmängderna ökar, trafiken ökar och fler bostäder måste försörjas med värme, vatten och avlopp mm. Med en genomtänkt utformning i enlighet med planförslagets strategier och principer om förtätning, bebyggelseutveckling i befintliga bebyggelsestråk samt ställningstaganden och riktlinjer inom områdena teknisk försörjning, trafik och transporter, grönstruktur mm bedöms dock planförslaget generellt bidra till att balansera upp de negativa miljökonsekvenser en befolkningstillväxt kan medföra.

Samhällsplanering innebär en ständig avvägning mellan olika intressen och ett och samma ställningstagande kan ha både en positiv och negativ påverkan på hållbarhet. Utifrån ett klimatperspektiv kan exempelvis förtätning vara positivt men vid förtätning av städer finns risk att andra problem uppstår såsom ökat buller, påverkan på kulturmiljöer och ianspråktagande av grönstruktur exempelvis. I ÖP 2040 redovisas dessa målkonflikter och avvägningar görs på en översiktlig nivå.

Härnösands förslag till ÖP 2040 visar att kommunen har goda intentioner och höga ambitioner för att uppnå en hållbar utveckling. Hur hållbar utvecklingen blir är dock avhängigt själva förverkligandet av översiktsplanen. Kommunen behöver genomföra de att-göra punkter som identifieras i ÖP 2040 samt efterleva de ställningstaganden och den riktlinjer som främjar en hållbar utveckling i kommande plan-, lov, tillstånds och övriga exploateringsfrågor.

I jämförelse med nollalternativet bedöms ÖP 2040 generellt sett ge en bättre vägledning för en hållbar utveckling i kommunen. Det utifrån såväl en ekologisk-, sociokulturell som ekonomisk aspekt.

INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Härnösands kommun arbetar med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan (ÖP) med sikte på år 2040. *Mitt Härnösand 2040*.

Vid framtagande av en översiktsplan ska en strategisk miljöbedömning göras och en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, upprättas. Meningen med det är att integrera miljöaspekter i planeringen och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

Begreppet hållbar utveckling brukar ses ur tre aspekter av hållbarhet - ekologisk, sociokulturell och ekonomisk. Förenklat kan sägas att den sociokulturella hållbarhetsaspekten, dvs människors möjlighet att tillfredsställa sina behov, är *målet* med hållbar utveckling. Den ekologiska aspekten utgör grundläggande *förutsättning* för att nå målet och den ekonomiska aspekten brukar ses som *medel* för hållbar utveckling.

Härnösands kommun har valt att göra en hållbarhetsbedömning av översiktsplanen som utgår från de 17 globala hållbarhetsmålen i AGENDA 2030.

Syftet med hållbarhetsbedömningen är att utvärdera i vilken utsträckning som Härnösands kommuns översiktsplan kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. Avsikten är att hållbarhetsbedömningen även ska uppfylla de krav som ställs på en MKB för en översiktsplan i miljöbalken och plan- och bygglagens mening. *Se bilaga 1 för en MKB:s obligatoriska innehåll enligt miljöbalken.*

AVGRÄNSNING

Hållbarhetsbedömningens tidsmässiga och geografiska avgränsning följer översiktsplanen, dvs kommer att omfatta hela Härnösand kommuns yta med målår 2040. Detaljeringsgraden för hållbarhetsbedömningen är densamma som den kommuntäckande översiktsplanen och det är de aspekter som kan antas ha betydande miljöpåverkan som studeras.

I enlighet med 6 kap. 10§ miljöbalken hölls ett avgränsningssamråd med Länsstyrelsen Västernorrland den 14 januari 2020.

METOD/LÄSANVISNING

Arbetet med hållbarhetsbedömningen har genomförts av Tyréns AB på uppdrag av Härnösands kommun. Arbetet har skett integrerat och parallellt med kommunens översiktsplanarbete. Planförslaget och hållbarhetsbedömningen har varit på samråd under tiden 15 januari-16 april 2021. Inkomna synpunkter under samrådet och kommunens bemötande finns sammanfattade i en samrådsredogörelse. Inför granskningen har vissa revideringar och förtydliganden gjorts i översiktsplanen och hållbarhetsbedömningen.

Det finns en mängd nationella, regionala och lokala mål som är relevanta för den fysiska planeringen. Många av målen hänger ihop och i viss utsträckning överlappar de varandra. Genom att använda de globala hållbarhetsmålen som utgångspunkt för bedömning av Härnösands kommuns översiktsplan skapas en heltäckande och strukturerad metod och presentation av hållbarhetsbedömningens resultat.

För vart och ett av de globala hållbarhetsmålen bedöms översiktsplanens negativa och/eller positiva inverkan på målet. Inverkan bedöms också för nollalternativet, dvs den utveckling som kan förväntas om planförslaget inte antas. En samlad bedömning av konsekvenserna på hållbarhetsmålen med förslag på åtgärder presenteras. Riksintressen och miljökvalitetsnormer redovisas särskilt under egna rubriker.

MÅL

I september 2015 antog FN 17 stycken globala utvecklingsmål och 169 delmål för en bättre värld. Agenda 2030 innebär att alla medlemsländer i FN har förbundit sig att tillsammans uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling till år 2030. Det övergripande målet är att utrota extrem fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor samt att lösa klimatkrisen.

Figur 1. Globala målen Agenda 2030 (www.globalamalen.se)

Ett sätt att se på de globala hållbarhetsmålen är att dela in dem i en ekologisk, sociokulturell och ekonomisk dimension enligt figuren nedan. Planeten, den ekologiska dimensionen, sätter ramarna i nivån längst ned och därefter kommer de sociala och så småningom även de

ekonomiska hållbarhetsmålen. Mål 17 *Genomförande och globalt partnerskap*, kan ses utgöra en verktygslåda för hur de globala målen ska kunna bli verklighet. De globala hållbarhetsmålen ska ses som integrerade och odelbara. Det innebär att det behövs en balans mellan den ekonomiska, sociala och miljömässiga utvecklingen för att nå långsiktig hållbarhet. Inget mål kan uppnås på bekostnad av ett annat.

Figur 2. FN:s Globala mål indelade i ekologisk-, ekonomisk- och social dimension (www.globalamalen.se)

Sverige har antagit ett övergripande Generationsmål och 16 miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Miljömålen kan ses som det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen och de är centrala för genomförandet av Agenda 2030. *Se bilaga 2 för hur FN:s Globala mål och Sveriges miljökvalitetsmål bedöms hänga ihop.*

Generationsmålet är det övergripande målet som visar inriktning för Sveriges miljöpolitik. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den omställning av samhället som behöver ske inom en generation för att nå miljömålen.

Figur 3. Nationella miljökvalitetsmålen (www.sverigesmiljomal.se)

För att lättare nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen har etappmål formulerats inom en rad områden.

Länsstyrelsen Västernorrland har, med undantag för målet om Storslagen fjällmiljö, antagit de nationella miljökvalitetsmålen som länets regionala mål. Även Härnösands kommun har antagit de 15 miljömålen som sina.

Miljömålen följs upp årligen utifrån ett antal indikatorer. Målen Skyddande ozonskikt och Säker strålmiljö bedöms nationellt och dessa bedöms *uppnås respektive nära* att uppnås 2020. Övriga miljökvalitetsmål följs upp på en regional nivå.

Den senaste miljömålsuppföljningen (2020) visar att inget av de tolv miljökvalitetsmål, som Länsstyrelsen Västernorrland har bedömt, har uppnåtts. Tillståndet är särskilt allvarligt för de miljömål och preciseringar som rör biologisk mångfald. De viktigaste utmaningarna handlar om att bevara en tillräcklig mängd biologiskt värdefull skog, mark och vatten samt att motverka fortsatt fragmentering och förbättra förutsättningarna för ett levande jordbruk i hela länet. För länets vattenmiljöer sker ett omfattande arbete på flera nivåer men tillståndet är alltjämt kritiskt på grund av en omfattande historisk påverkan, liksom nya och pågående verksamheter. Miljömålen Frisk luft och Grundvatten av god kvalitet är *nära* att nå 2020. Trendbedömningen för God bebyggd miljö har ändrats från positiv till neutral i den senaste uppföljningen. Länsstyrelsen konstaterar att mycket arbete pågår ute i kommunerna med förbättrade planeringsunderlag men att det inte räcker. Länsstyrelsen har svårt att bedöma utvecklingen och vad resultaten blir för den bebyggda miljön.

Nedan presenteras ett urval av övriga nationella, regionala och lokala mål som helt eller delvis bedöms vara relevanta för Härnösands kommun när det gäller översiktsplanering och hållbar utveckling.

Nationella mål

- Klimatmål 2045
- Folkhälsomål
- Friluftslivsmål
- Mål för jämställdhet
- Mål för gestaltad livsmiljö
- Kulturmiljömål
- Transportpolitiska mål

Regionala mål

- Regional utvecklingsstrategi Västernorrland-2030

Lokala mål

- Klimatmål 2045 (delmål 2030)
- Tillväxtstrategi med målbild (2021)
- Bostadsförsörjningsprogram med mål 2035

BEHANDLADE ALTERNATIV

PLANFÖRSLAG MITT HÄRNÖSAND 2040

Den övergripande målbilden för planförslaget är att Härnösand ska vara 30 000 invånare och ha 11 5000 arbetstillfällen år 2040.

I översiktsplanen formuleras en strategi som ska sätta ton och riktning för det kommande arbetet med att forma framtidens Härnösand utifrån ett samhällsplaneringsperspektiv. Planeringsstrategin uttrycks genom följande ledord:

Nära och välkomnande – Den fysiska planeringen ska verka för att bygga vidare på Härnösands närhet. Närhet mellan invånare och besökare. Närhet mellan kommundelarna. Närhet mellan kommunen, länet och resten av Sverige. Det här göt vi genom att utveckla befintliga kommundelar med välkomnande entréer och mötesplatser, men även stråken och infrastrukturen som knyter dem samman.

Företagsamt och framåtsträvande – Den fysiska planeringen ska möjliggöra för nya företag, föreningar och verksamheter på strategiska platser. Planeringen ska vara framåtsträvande och göra det enkelt att vara en del av att utveckla Härnösand. Men även vara modig och lämna över planeringen och möjligheten att testa nya idéer och initiativ i den fysiska miljön.

Kretsloppsfrämjande och förnybart– Den fysiska planeringen ska verka för att skapa en plats där människan är i balans med miljön. Samtidigt som vi möjliggör för nya invånare och företag ska naturens värden värnas för att skapa en balanserad helhet. Vi återbrukar före vi producerar nytt och testar nya ändamål för befintliga platser, byggnader och verksamheter.

Multifunktionellt och multikulturellt– Den fysiska planeringen ska eftersträva att anta fler perspektiv, bemöta framtida problem genom gemensamma lösningar. Platser och områden ska ges flera funktioner och skapa en blandning som attraherar fler målgrupper.

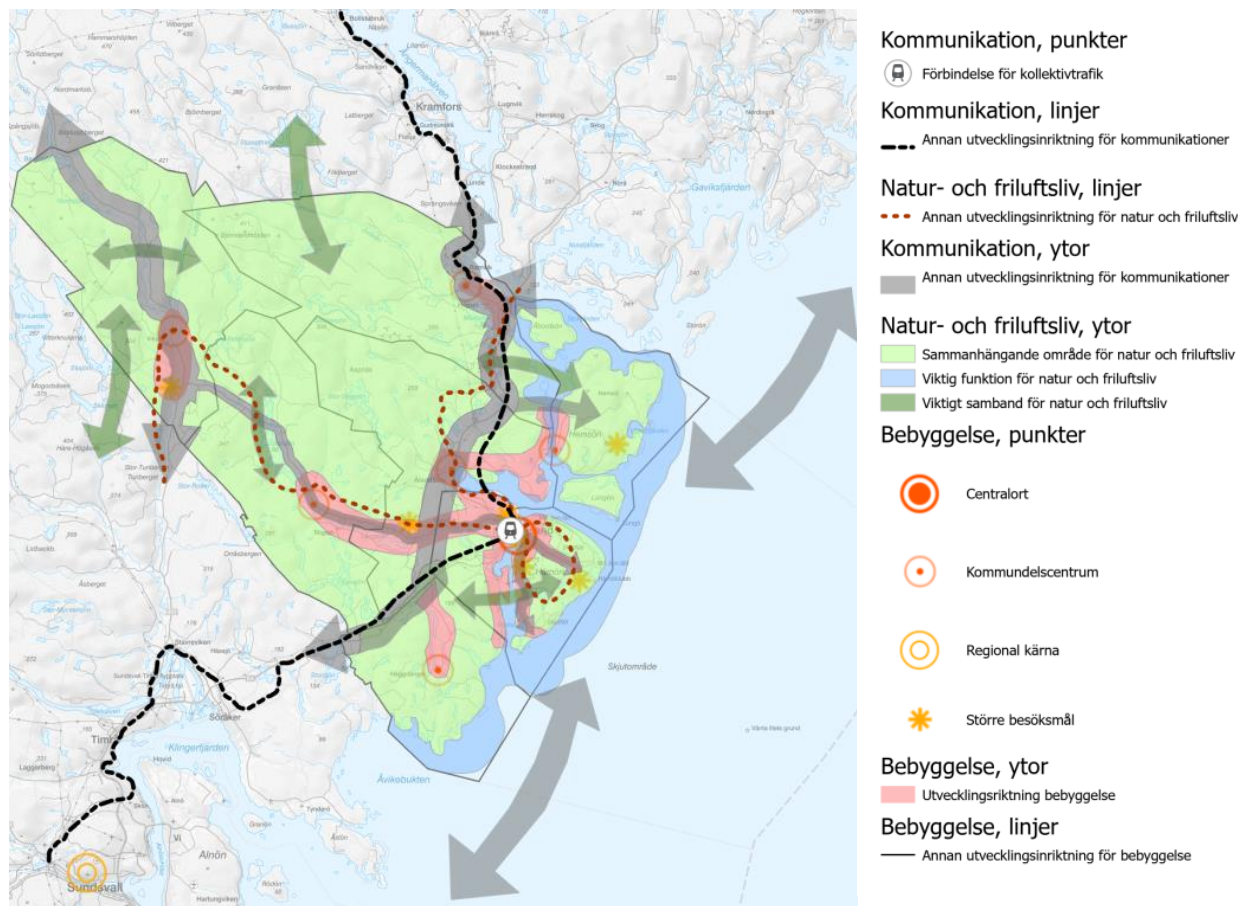
För samhällsplanering i Härnösands kommun ska samtliga globala miljömål vara vägledande. Vid framtagandet av översiktsplanen har kommunen pekat ut följande globala mål som särskilt viktiga:

Förutom de globala målen så lyfter kommunen att två av de nationella miljömålen särskilt har inkluderats i arbetet med översiktsplan 2040. *Generationsmålet* och målet *god bebyggd miljö*. Arbetet med översiktsplanen har också haft ambitionen att inkludera följande perspektiv; folkhälso-, jämställdhet och intersektionellt-, tillgänglighet, barn-, och besöksperspektiv.

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. Målet är att all utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och ett gemensamt engagemang för att bekämpa klimatförändringarna.

I översiktsplanens utvecklingsinriktning delas Härnösand in i sju kommundelar: Härnösands tätort, Häggdånger, Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Högsjö och Öarna (som innefattar Åbord, Lungön och Hemsön). Utvecklingsinriktningen sammanfattas i en kartbild som visar kommunikationsstråk, kommundelscentrum, bebyggelsestråk, större besöksmål och de sju personliga livsmiljöerna.

Figur 4. Karta utvecklingsinriktning ÖP 2040.

För att på bästa sätt forma framtidens Härnösand som fler vill verka och bo i formuleras ställningstaganden och riktlinjer som ska vara utgångspunkt för den fortsatta planeringen i kommunen. Riktlinjer uttrycks bland annat för bebyggelseutveckling, bostadsförsörjning, grönområden, verksamheter och industri, besöksnäring, areella näringar, kultur och kulturmiljöer, transportinfrastruktur, friluftsliv, idrott och motion, natur, vatten, teknisk anläggning samt miljö och risker.

Inom vissa utpekade områden lyfter kommunen fram om det är något särskilt som behöver beaktas i en kommande planering. Detta framgår under rubriken *Ta hänsyn till*. Ytterligare underlag eller åtgärder som kommunen anser är behövliga lyfts under rubriken *Att-göra*.

Den framtida mark- och vattenanvändningen redovisas i text och i karta. Strukturen i översiktsplanen är i linje med Boverkets översiktsplanemodell 2.1.

Nationella mål, planer och program omnämns inte enskilt utan kommunen menar att de behandlas som en integrerad del av planprocessen.

Följande planer och program lyfts som relevanta för planförslaget:

Lokal nivå

- Översiktsplan (1992)
- Översiktsplan 2011–2025
- Planeringsunderlag Vindkraft (tidigare tematiskt tillägg för vindkraft, 2013)
- Planeringsunderlag Landsbygdsutveckling i strandnäraläge (tidigare tematiskt tillägg, 2015)
- Trafikprogram 2015–2050
- Avfallsplan 2018–2020
- Grönplan (1998)
- Tillväxtstrategi Mitt Härnösand 2040 (2021)
- Klimat- och energiplan 2017–2020
- Kulturprogram (2021)
- Bredbandspolicy 2014–2021
- Bostadsförsörjningsprogram 2017–2022
- Gestaltningprogram (2019)
- Naturvårdsprogram (2009)
- VA-plan (under framtagande)
- Friluftspan (under framtagande)
- Klimatanpassningsplan (under framtagande)

Regional nivå

- Regional utvecklingsstrategi 2030 och tillhörande handlingar
 - Trafikförsörjningsprogram
 - Regional transportplan
 - Energi och klimatplan
 - Besöksnäringstrategi
 - Smart specialiseringsstrategi
 - Kulturarvsprogram
- Regional vattenförsörjningsplan 2016–2021
- Handlingsplan för grön infrastruktur (2020)
- Utvecklingsinriktning för Sundsvallsregionen (under framtagande)

NOLLALTERNATIV

Härnösands gällande ÖP består av en kommuntäckande del (2012), ett tematiskt tillägg för vindkraft (2013) samt ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015).

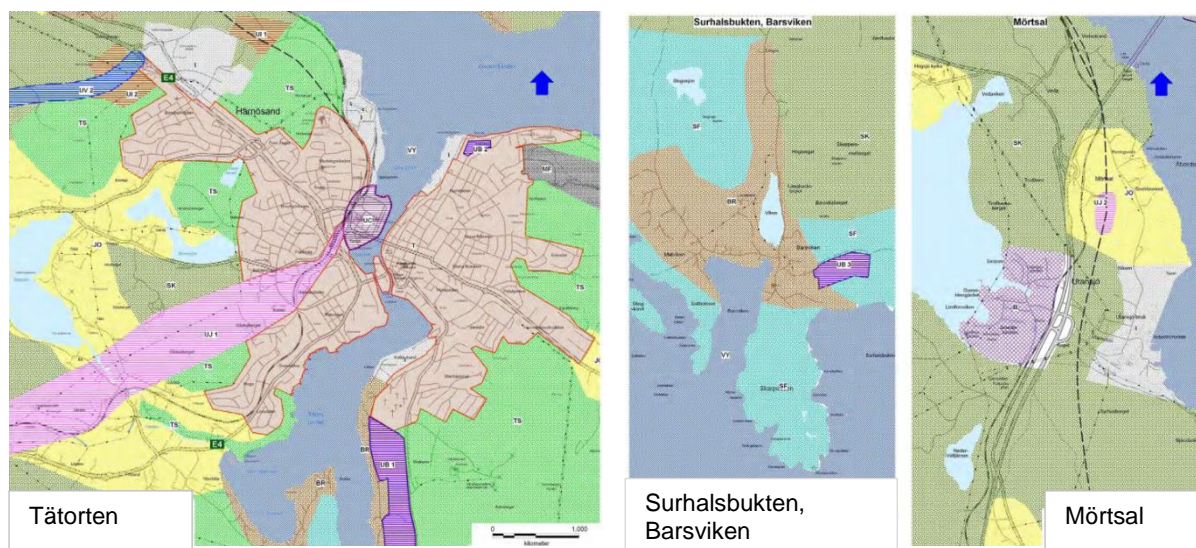
I den kommuntäckande översiktsplanen 2011–2025 uttrycks att planeringen i Härnösands kommun ska vara långsiktigt hållbar ur ett ekologiskt, sociokulturellt och ekonomiskt perspektiv. Kommunens övergripande strategi för byggande av bostäder, industri och handel är att i första hand förtäta områden, i andra hand ska det bebyggas i närheten av befintlig infrastruktur och kollektivtrafikstråk. I tredje och sista hand ska helt nya områden byggas. Vid nybyggnad av infrastruktur ska cykel och gång prioriteras framför kollektivtrafik och sist biltrafik. I planen formuleras även övergripande strategier under rubrikerna Teknisk försörjning, Natur, Demokrati, folkhälsa, trygghet, Säkerhet samt Närings- och arbetsliv.

I ÖP 2011–2025 har framtidsbilder formulerats för att visa den önskvärda utvecklingen i kommunen. Som grund till planen är även det flertalet medborgardialoger som bedrevs runt om i kommunen. All samhällsplanering i Härnösands kommun ska ske med ett genus-, barn-, folkhälso- och tillgänglighetsperspektiv.

Användningen av mark och vatten ska ske på ett sådant sätt att den långsiktiga produktionsförmågan, den biologiska mångfalden samt natur-, kultur- och friluftsvärden bevaras och utvecklas. Den markanvändning som föreslås i planen, ska vara noggrant utredd och särskilt företräde ska ges till utveckling som följer kommunens övergripande ställningstagande rörande minskad klimatpåverkan.

Härnösands kommun hade vid framtagande av ÖP 2011–2025 antagit lokala miljömål som vägledande för en hållbar planering. De lokala miljömålen *Bra boende*, *Nära natur*, *Rena vattnet*, *Ren energi* och *Slut kretsloppen* var kopplade till de nationella miljökvalitetsmålen.

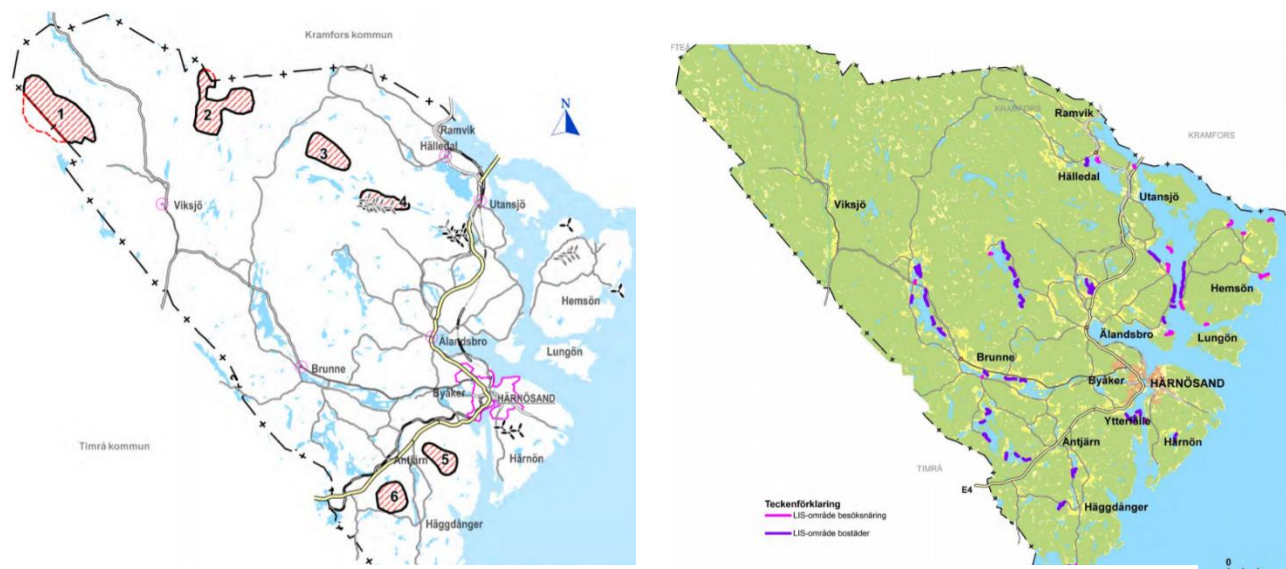
Markanvändningskartorna redovisar nya områden, s.k. utvecklingsområden, för bostäder, infrastruktur, industri samt handel, kontor och service. Kartorna redovisar också generella riktlinjer för de områden där markanvändningen inte föreslås komma att ändras i någon större omfattning.

Figur 5. Markanvändningskartor ÖP 2011–2025

I översiktsplanen har kommunen identifierat ett antal utredningar, analyser och åtgärder som ska genomföras. Dessa s.k. *Att göra-punkter* ska underlätta planeringen för ett hållbart samhälle. I MKB: n till översiktsplanen framgår att kommunen bedömer att det saknas en del behövligt underlagsmaterial för att kunna göra en rimlig miljöbedömning.

I tematiskt tillägg för vindkraft (2013) anges sex områden som kommunen bedömer är lämpliga för etablering av vindkraft. I tematiskt tillägg för Landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) pekas LIS-områden ut som utgör cirka fyra procent av kommunens totala strandsträcka. Det handlar i huvudsak om fler bostäder i strandområden som redan är bebyggda samt utvecklingsmöjligheter för besöksnäring.

Figur 6. Karta tv. vindkraftsområden (vindkraftsplan 2013). Karta th. LIS-områden (LIS-plan 2015)

ALTERNATIVSKILJANDE

Planeringsinriktningen i ÖP 2011–2025 är på många sätt lik inriktningen i det nya förslag till ÖP som tagits fram. Det är tydligt att gällande ÖP ligger till grund för det nya planförslaget och det vittnar om att kommunen har en rullande, långsiktig och robust översiktsplanering.

I aktuellt planförslag har ställningstaganden från ÖP 2011–2025 i stor utsträckning förtydligats och konkretiserats. Många av de Att-göra punkter som lyftes i ÖP 2011–2025 har delvis genomförts men ett antal kvarstår såsom att fastställa vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter som uppfyller dagens krav, upprätta kulturmiljöprogram och att uppdatera grönstrukturplanen exempelvis.

Strukturen på plandokumentet och beteckningarna i markanvändningskartorna skiljer sig något åt mellan de olika planerna. Innebörden och vägledningen för de olika områdena bedöms dock i huvudsak vara relativt lika när planförslaget jämförs med ÖP 2011–2025.

Följande konkreta skillnader mellan ÖP 2011–2025 och ÖP 2040 har identifierats:

- *Befolkningstillväxt.* I ÖP 2011–2025 finns inget uttalat mål om att bli fler invånare i kommunen. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på att bli 5000 fler invånare till 2040. Ställningstagandet härrör från kommunens bostadsförsörjningsprogram 2019–2022 samt från Tillväxtstrategi 2040.
- *Arbetsstillfällena.* I ÖP 2011–2025 finns inget uttalat mål om fler arbetsstillfällena. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på 11 500 arbetsstillfällena i kommunen vilket är en ökning med cirka 1000 stycken jämfört med år 2019. Ställningstagandet härrör från kommunens Tillväxtstrategi 2040.
- *Riksintressen.* I ÖP 2011–2025 anges två korridorer för riksintresse framtida järnväg, blå och röd. I ÖP 2040 finns endast den blå järnvägskorridoren kvar. I ÖP 2040 markanvändningskarta redovisas korridoren för ny järnväg smalare än riksintresseanspråket längs vissa sträckor för att möjliggöra för bland annat verksamhetsutveckling. Område för Riksintresse Friluftsliv (Smitingen) har tillkommit.
- *Utvecklings-/utredningsområden.* Utvecklingsområde Mörtsal Godsterminal och hållplats för persontrafik, som pekades ut i ÖP 2011–2025 är inte längre aktuellt i ÖP 2040. Anledningen är den utredning som visar att en hållplats här inte är samhällsekonomiskt lönsam.

Utvecklingsområde för bostäder på Sälsten som angavs i ÖP 2011–2025 anges inte som område för bostäder, ändrad användning, i ÖP 2040. Det eftersom detaljplanearbete redan pågår.

Antjärn/Kittjärn pekas ut i ÖP 2040 som område för verksamheter, ändrad användning. Området finns inte med i ÖP 2011–2025.

Områden för bostäder, ändrad markanvändning pekas ut i Ytterfalle-Svartvik, Vangsta, och Bondsjöhöjden -Byåker och längs Gussjön, Sjösjön i ÖP 2040. Områdena angavs inte som utvecklingsområden i ÖP 2011–2025.

- *Vindkraft.* Två områden (Lillsela-Skälandssjön och Lindom) för vindkraft som anges i tematiskt tillägg för Vindkraft (2013) har tagits bort i ÖP 2040.
- *LIS-områden.* Fyra LIS-områden för bostäder (Vid Solumsjön, Gussjön, Nickebostrand och Skatan) som pekades ut i tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom detaljplaner redan finns för dessa.
LIS-områden längs Långsjön som pekades ut i tematiskt tillägg (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom de inte längre anses vara lämpliga på grund av att de ligger inom primär skyddszon för dricksvattentäkt.
LIS-område för bostäder vid Mörtsjön som pekades ut i tematiskt tillägg (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom det inte längre bedöms vara lämpligt.
Därutöver har LIS-områdenas avgränsningar setts över och reviderats något i ÖP 2040 jämfört med tidigare tematiska tillägg.
- *Klimatanpassning.* I ÖP 2040 har behov av klimatanpassningsåtgärder identifierats vid Godstjärn, Gådeån och Gerestabäcken.
- *Statlig havsplanering.* Den statliga havsplaneringen har sedan ÖP 2011–2025 tillkommit som en aktuell fråga att hantera till ÖP 2040.
- *Kultur.* I ÖP 2040 behandlas kultur i en vidare mening än den gör i ÖP 2011–2025.

BEDÖMNING

I följande avsnitt bedöms hur ÖP 2040 påverkar riksintresse, miljökvalitetsnormer och en hållbar utveckling. Planförslaget jämförs med nollalternativet, dvs en sannolik utveckling om planförslaget inte genomförs utan gällande ÖP 2011–2025 fortsätter att gälla fram till 2040. Bedömningen görs på en övergripande nivå.

RIKSINTRESSEN

Att ett område är utpekade som riksintresse innebär att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen ska behandlas och redovisas i den kommunala översiktsplaneringen så att det blir tydligt hur dessa förhåller sig till andra intressen men också för att avvägningar mellan oförenliga riksintressen ska kunna göras. Ett riksintresse får inte påtagligt skadas.

Inom Härnösands kommun finns idag riksintresse för rennärning, vindbruk, yrkesfiske, friluftsliv, naturvård, kulturmiljövård, kommunikationer, totalförsvaret samt NATURA 2000 områden. Härnösand kommun berörs också av riksintresse för luftfart genom att Sundsvall-Timrå och Högakusten airport är av riksintresse och influensområde för hinderytor (MSA-ytor) ligger inom Härnösands kommun. Övriga riksintressen som är värdefulla att beakta för Härnösands kommun är Obruten kust och rörligt friluftsliv som båda finns i Kramfors kommun. Trafikverket har för avsikt att ta bort riksintresseanspråket för framtida väg Förbifart E4 men det finns i skrivande stund inte något formellt beslut i frågan.

Samtliga riksintressanta områden belyses i planförslaget samt hur kommunen ser på den hänsyn som behöver tas. I följande avsnitt redovisas de riksintresseområden där motstående intressen har identifierats eller där särskild avvägning har gjorts.

Öp 2040

Den samlade bedömningen är att översiktsplanen tagit stor hänsyn till utpekade riksintresseområden.

RIKSINTRESSE KULTURMILJÖ

I ÖP 2040 föreslås ny bebyggelse och förtätning inom område för Riksintresse kulturmiljö, Centrala Härnösand. Kommunen anser att den riksintressanta rutnätsstrukturen ska bevaras men att enstaka undantag från rutnätet ska kunna utredas om det är av ett allmänt intresse. Kommunen ska bevara stadens årsringar och låta varje byggnad bli en representant för sin tid. Det nya som tillförs inom centrala Härnösand ska vara av kvalitet nog att i framtiden utgöra en ny årsring. På en övergripande nivå bedöms inte RI kulturmiljö centrala Härnösand komma att påverkas påtagligt negativt vid genomförande av ÖP 2040. I kommande detaljplanskeden kan dock behov uppstå som innebär att MKB med avseende på riksintresse kulturmiljö behöver upprättas.

RIKSINTRESSE FRILUFTSLIV OCH NATURA 2000

Kommunen har för avsikt att utveckla Smitingen för friluftsliv och besöksnäring. Smitingen-Härnöklubb är utpekade som riksintresse för friluftsliv samt är ett NATURA 2000-område. Området är också delvis skyddat som naturreservat. Någon risk för påtaglig skada på riksintressenas värden bedöms inte föreligga.

RIKSINTRESSE VINDBRUK OCH RENNÄRING

I kommunen finns två utpekade områden för riksintresse vindbruk, del av Hästkullen och Björnlandshöjden i Viksjö kommun. Områdena är delvis redan ianspråktagna för vindkraft och kommunen är positiv till förtätning men ser helst att inga nya riksintresseområden för vindbruk pekas ut inom kommunen. Riksintresse rennärning berör också Viksjö kommun och trots att riksintresseområdena inte direkt överlappar varandra kan större ingrepp i kringliggande naturområden komma att påverka rennärningen negativt. Vid exploateringar som kan påverka rennärningen ska berörda samebyar samrådas med.

RIKSINTRESSE KOMMUNIKATIONER OCH NATURVÅRD

Inom utpekade riksintressen för framtida järnväg samt framtida väg- E4 förbifart anser Härnösands kommun att ingen ny bebyggelse bör uppföras för att undvika rivningar vid ett senare tillfälle. Korridoren för ny E4 förbifart går dock rakt igenom Älandsbrocentrum och den önskade utvecklingen som kommunen ser i Älandsbro dvs ett kommunelsentrum som utvecklas med bland annat bebyggelse, verksamheter och service går inte riktigt hand i hand med det tidigare ställningstagandet om att ingen ny bebyggelse bör uppföras. Kommunen framhåller också att de förespråkar påfart Saltvikslänken framför avfarten närmare Älandsbro centrum som anges i riksintresseanspråket.

Riksintresse för framtida väg- E4 förbifart Härnösand ligger i närheten av vattenskyddsområde Bondsjön. Att undvika negativ påverkan på vattentäkten kommer att vara nödvändigt och behöver beaktas i kommande planering.

Både riksintressen för framtida E4 och framtida järnväg passerar över Gådeåns vattensystem som är ett utpekat område av riksintresse för Naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och påverkan behöver beskrivas och bedömas i kommande planeringsskede. Härnösands kommun har i sin framtida markanvändningskarta valt att smalna av korridoren för ny järnväg jämfört med Trafikverkets riksintresseanspråk. Kommunen uttrycker att de vill se ett effektivt arbete med avsmalnad riksintressekorridor för att kunna bedriva långsiktig planering i de södra delarna av kommunen. Det gäller bland annat ett utpekat nytt företagsområde i Kittjärn/Antjärn.

RIKSINTRESSE SJÖFART, YRKESFISKE, NATURVÅRD OCH TOTALFÖRSVARET

Både riksintresse för sjöfart och för yrkesfiske överlappar med riksintresse för naturvård Ångermanälvens södra del. Härnösands kommun anser att riksintressena ska samexistera med varandra. Sjöfarten pekas ut som en viktig utvecklingsfråga eftersom målet är att allt mer gods ska flyttas från väg till sjöfart.

Riksintresseområde för totalförsvaret inklusive dess påverkansområde (avseende buller och säkerhet) ligger i områden som också nyttjas flitigt för rekreation och friluftsliv. Kommunen ska fortsätta arbeta för militär närvaro i kommunen samt verka för att friluftslivet kan samspela med försvaret. Det ska bland annat ske genom dialog och information till allmänheten. Riksintresseområdet för totalförsvaret är också överlappande med riksintressena för yrkesfiske och sjöfart. Kommunen anser att intressena ska samexistera. Finns motstridiga ändamål ska försvarsintresset ges företräde i enlighet med MB 3:10.

Nollalternativ

I ÖP 2011–2025 görs ett allmänt ställningstagande kring hur riksintressen ska beaktas nämligen att *Vid ny markanvändning ska inte riksintressets värden påtagligt skadas*. I planförslaget, ÖP 2040, formuleras mer specifikt hur och vilken hänsyn som ska tas för respektive utpekat

riksintresseområde. Det innebär att planförslaget bedöms ge en bättre vägledning i kommande plan-bygg och tillståndsärenden för kommunen och andra myndigheter när det rör områden för riksintresse.

Sedan ÖP 2025 antogs har riksintresse för Friluftsliv (Smitingen- Härnöklubb) samt två områden för vindbruk pekats ut inom kommunen. En annan förändring som skett är att de utpekade riksintressekorridorerna för framtida järnväg från Härnösand och söderut har gått från två till en korridor. I ÖP 2025 förordades den korridor som nu tagits bort. Ny järnväg från Härnösand och söderut är både i nollalternativet och planförslaget den viktigaste utvecklingsfrågan för kommunen.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer (MKN) syftar till att uppfylla de gemensamma kraven inom EU. För Härnösands kommuns del är det MKN för utomhusluft och vatten som är aktuellt. MKN för buller gäller också i viss omfattning. Miljö kvalitetsnormer regleras i 5 kap. miljöbalken och i anslutande förordningar.

UTOMHUSLUFT

MKN för utomhusluft finns för bl.a. partiklar, kvävedioxid, kväveoxid, bensen, svaveldioxid, bens(a)pyren och ett antal metaller. Det går i allmänhet inte att fastställa en undre säker halt där hälsoeffekter av luftföroreningar upphör. Partiklar kan exempelvis påverka människors hälsa även vid nivåer under fastställda miljö kvalitetsnormer. Nationella miljömål ligger i många fall lägre än normen. Miljö kvalitetsnormen utgör därför ett minimikrav som alltid ska uppfyllas. Kommunerna är ålagda att kontrollera att MKN för luft inte överskrids. Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft ska iaktas vid planering, planläggning, tillståndsgivning samt vid handläggning av anmälningsärenden.

I täta städer med slutna gaturum och mycket trafik finns risk att MKN för utomhusluft överskrids.

Luftkvaliteten i Härnösands kommun är överlag mycket god. Luftmätningar i Härnösand har gjorts sedan 1970-talet. De största utsläppskällorna i kommunen är fordonstrafiken, kraftvärmeverket och SCA BioNorr. Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft har aldrig överskridits vid mätningar i Härnösands kommun.

ÖP 2040

I ÖP 2040 framgår att kommunens goda luftkvalitet ska värnas och att MKN för utomhusluft ska iaktas vid all planering och myndighetsutövning.

Kommunens målsättning om fler invånare och fler bostäder innebär generellt en ökad biltrafik med risk för negativ påverkan på luftkvaliteten i kommunen. Tack vare kommunens planeringsprinciper för bebyggelse samt prioritering av gång-, cykel och kollektivtrafik bedöms inte påverkan ske i sådan omfattning att det får några större konsekvenser för uppfyllelse av miljö kvalitetsnormerna för luft.

Nollalternativ

Ställningstaganden i ÖP 2011–2025 skiljer sig mot planförslaget i det avseende att det planeras för högre befolkningstillväxt i aktuellt planförslag vilket genererar mer trafik och ger mer utsläpp till luft än nollalternativet. Inte heller i nollalternativet bedöms överskridande av MKN för utomhusluft vara sannolikt.

YT-, OCH GRUNDVATTEN

I Härnösands kommun berörs 134 ytvattenförekomster (vattendrag, sjöar och kustvatten) och 11 grundvattenförekomster av vattendirektivets miljö kvalitetsnormer (kvalitetskrav).

Grundvattenförekomsterna bedöms utifrån kemisk och kvantitativ status. Samtliga grundvattenförekomster har god kemisk och kvantitativ status.

Ytvattnet bedöms utifrån kemisk och ekologisk status. Exploatering eller annan åtgärd får inte leda till att statusen försämras. Miljö kvalitetsnormen för alla ytvattenförekomster är God ekologisk status samt god kemisk status, med undantag av bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. De flesta (99 av 134) ytvattenförekomster i kommunen har endast måttlig ekologisk status. Endast 34 av 134 ytvattenförekomster har god status. Sämst status har kustnära vattenförekomster, vilket beror på bland annat övergödning och hydromorfologiska förändringar. När det gäller kemisk status är alla vattenförekomster klassade till uppnår ej god status, främst beroende på halterna av difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. Halterna av dessa ämnen överskrider i alla Sveriges ytvatten på grund av atmosfärisk deposition och är således inget som översiktsplanen kan styra över.

I Vattenmyndighetens beslut om förvaltningsplan för åren 2016–2021 ingår ett åtgärdsprogram för att uppnå god status i vattenförekomsterna. I åtgärdsprogrammet framgår att nedanstående frågor utgör de vattenmiljömässigt största utmaningarna som behöver hanteras i Bottenhavets vattendistrikt under den kommande förvaltningscykeln:

1. Påverkan från fysiska förändringar av sjöar och vattendrag behöver minska, bland annat genom återskapande av fria vandringsvägar, ekologiskt anpassade flöden och vattenregleringar, återställning av flottleder samt större hänsynstagande till påverkan på vattenmiljön vid jord- och skogsbruksåtgärder.
2. Effekterna på vattenmiljön av miljögifter från både pågående och historiska utsläpp behöver minska.
3. Dricksvattenförsörjningen måste säkras.
4. Försurningseffekterna i sjöar och vattendrag behöver motverkas.
5. Övergödning är fortfarande ett problem i delar av distriktet, företrädesvis längs med kusten och i de södra delarna.

I åtgärdsprogrammet framgår att de åtgärder som åligger kommunerna är att bedriva tillsyn, ta fram strategier för dagvattenhantering, inrättande samt revidering och översyn av vattenskyddsområden och att uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner.

För närvarande bedriver Vattenmyndigheten arbetet med ny förvaltningsplan och åtgärdsprogram 2021–2027. Förslaget var ute på samråd våren 2021. När ny förvaltningsplan och åtgärdsprogram är framtagna behöver Härnösands kommun beakta dessa.

Öp 2040

Ökad exploatering leder till en ökande andel hårdgjorda ytor vilket kräver väl genomtänkta dagvattenlösningar för att minimera negativ påverkan av både yt- och grundvatten. Kommunens riktlinjer kring dagvattenhantering och att grönstruktur ska värnas vid förtätning samt att det bör tillföras grönska inom områden där det idag finns mycket hårdgjorda ytor motverkar negativ påverkan.

Flera av översiktsplanens utbyggnadsområden och utvecklingsområden för bostäder, näringsliv/turism eller verksamheter ligger nära sjöar, vattendrag eller kustvatten som omfattas av miljökvalitetsnormer. Störst risk för påverkan på MKN i och med ÖP 2040 bedöms ligga i nybyggnad eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen.

I utredning och miljöbedömning av de utpekade områdena för LIS (landsbygdsutveckling i strandnära läge, 2015) görs bedömningen att utpekade områden inte utgör risk för försämring av vattenförekomsternas status, men att eventuell påverkan på MKN måste följas upp och utredas i varje enskild tillståndsgivningsprocess. I utpekade LIS-områden finns i de flesta fall inte möjlighet att ansluta till kommunalt avlopp, varpå gemensamhetsanläggningar förespråkas.

Även inom områden där pågående markanvändning enligt översiktsplanen är tänkt att fortsätta, för exempelvis skogsbruk och jordbruk, finns en risk för påverkan på MKN vatten. Stora delar av kommunen pekats ut som just pågående markanvändning för dessa näringar och varsamhet kan behöva vidtas för att inte påverka statusen på berörda vattenförekomster. Att det saknas vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter för fyra av kommunens sju kommunala vattenverk innebär också en risk för påverkan på MKN för vatten.

Enligt ÖP 2040 ska hänsyn alltid tas till MKN vid tillståndsgivning av verksamheter som kan riskera att påverka vattenförekomsternas status eller möjligheter att uppnå MKN. Planen ger därmed förutsättningar för ett fortsatt arbete med dessa frågor. Avsaknad av VA-plan som underlag till översiktsplanen 2040 ses dock som en brist.

Då miljökvalitetsnormerna för ett antal vattenförekomster inte uppfylls i nuläget behöver arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten intensifieras. Planalternativet innehåller inga konkreta åtgärder som bidrar till förbättringar i så stor omfattning att miljökvalitetsnormerna bedöms kunna uppnås, men bedöms inte heller bidra till försämring. Kommunens avsikt är att beskriva tillståndet och påverkanskällor för kommunens kustvatten, sjöar och vattendrag samt lämpliga åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna kommer att ingå i den VA-plan som är under framtagande. Positivt med ÖP 2040 är att status och MKN för kommunens vattenförekomster redovisas som underlag i den digitala markanvändningskartan. På det sättet synliggörs kopplingen mellan föreslagen markanvändning och MKN vatten.

Nollalternativet

Inga alternativskiljande aspekter har identifierats.

BULLER

Miljökvalitetsnormen för buller gäller omgivningsbuller från alla vägar, järnvägar, flygplatser, tillståndspliktiga hamnar samt vissa större, utpekade industrigrenar i kommuner med mer än 100 000 invånare. För hela landet gäller miljökvalitetsnormen för större vägar (över 3 miljoner fordon/år) järnvägar (30 000 tåg/år) och flygplatser (över 50 000 flygrörelser/år).

För kommuner med fler än 100 000 invånare finns krav på att kartlägga omgivningsbuller och upprätta åtgärdsprogram som anges i förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Härnösands kommun omfattas således inte av skyldighet att upprätta sådant åtgärdsprogram men som alla andra kommuner ska även mindre kommuner sträva efter att begränsa bullerstörningar. Trafikverket ansvarar för att kartlägga bullersituationen för den statliga infrastrukturen.

HÅLLBARHETSMÅLEN

I följande avsnitt bedöms i vilken utsträckning Härnösands kommuns översiktsplan 2040 kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. Bedömningen har skett utifrån samtliga globala hållbarhetsmål som delats in i en ekologisk, sociokulturell och ekonomisk dimension. För att bedöma hur utvecklingen kan bli om översiktsplanen för 2040 inte antas jämförs planförslaget med nollalternativet. Eftersom det är mycket som är lika mellan de båda alternativen är det i huvudsak det som skiljer alternativen åt som lyfts fram under rubriken *Nollalternativ*.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

Ekologisk hållbarhet handlar om upprätthållande av ekosystemets produktionsförmåga och minskad belastning på natur och människor.

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

ÖP 2040

Härnösands kommun har som målsättning att öka sin befolkningsmängd från dagens 25 000 till 30 000 invånare år 2040. Det är en ökning med 20 procent. En ökad befolkningsmängd innebär generellt en ökad resursförbrukning och ökat resande vilket i sin tur får en negativ klimatpåverkan. Trots att den nya bebyggelsen i planförslaget planeras i eller i närheten av redan bebyggda områden så innebär det att översiktsplanen påverkar målet *Bekämpa klimatförändringen* i viss negativ riktning. De negativa effekterna kan dock komma att motverkas om de riktlinjer, ställningstaganden och åtgärder som lyfts i översiktsplanen för att bekämpa klimatförändringarna följs och genomförs.

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. Målet är att all utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och gemensamt engagemang för att bekämpa klimatförändringarna. Den gemensamma politiska viljan och ambitionsnivån är en viktig faktor för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete och för möjligheten att nå målluppfyllelse.

Kommunens målsättning om att flytta över transporter från väg till järnväg, att gång- och cykel prioriteras framför kollektivtrafik och därefter fordonstrafik samt verka för klimatneutralt flyg, påverkar hållbarhetsmålet i viss positiv riktning.

Klimatförändringarna för Härnösand kommuns del kommer innebära ökade medeltemperaturer, fler värmeböljor, samt en ökad nederbörds mängd. Vid ökad nederbörd ökar risken för översvämningar, spridning av föroreningar, ökad risk för smittspridning via dricksvatten samt ökad risk för ras och skred. I översiktsplanen formuleras ett flertal riktlinjer inom en rad områden, såsom teknisk försörjning, grönstruktur och bebyggelseutveckling för att förebygga och möta förändringarna. Även ekosystemtjänster lyfts som en viktig del inom samhällsplaneringen som kommunen vill arbeta vidare med. I översiktsplanen identifieras tre områden som är aktuella för klimatanpassningsåtgärder; Godstjärn, Gerestabäcken och Gådeån.

Översiktsplanen påverkar målet *Bekämpa klimatförändringen* i viss positiv riktning även genom ställningstagande som rör bland annat energi, infrastruktur och transporter samt produktion och konsumtion. Läs mer under *Mål 7 Hållbar energi för alla*, *Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* samt *Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion*.

Nollalternativ

Målet om befolkningstillväxt som formuleras i ÖP 2040 riskerar att innebära negativ påverkan på klimatet. Även fast inget sådant tillväxtmål uttrycks i ÖP 2011–2025 finns förutsättningar för i princip lika stor bebyggelseutveckling i båda alternativen. Den markanvändning och de utvecklingsområden som föreslås skiljer sig inte särskilt mycket åt mellan alternativen. I nollalternativet, dvs om ÖP 2011–2025 fortsätter att gälla skulle målet om 3000 nya bostäder som uttrycks i bostadsförsörjningsprogrammet (2019) ändå vara gällande.

Planförslaget bedöms kunna ge bättre vägledning och stöd i arbetet med klimatförändringar och klimatanpassningsåtgärder i jämförelse med nollalternativet. Det finns generellt ett större fokus på klimatfrågan med fler mål, ställningstaganden och överenskommelser både på internationell, nationell och kommunal nivå idag jämfört med när gällande ÖP togs fram. Kunskapsnivån har höjts och planeringsunderlag har tagits fram. Ekosystemtjänster som företeelse i samhällsplaneringen diskuterades inte på samma sätt då som idag.

Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

ÖP 2040

Genomförande av översiktsplanen kan delvis komma att påverka *Mål 6 Rent vatten och sanitet* i viss negativ riktning. Det eftersom en ökad befolkningssmängd och förtätning av bebyggelse generellt innebär en ökad andel hårdgjorda ytor, ökade utsläpp till mark, luft och vatten samt en ökad konsumtion och mer avfall. Det får till följd att föroreningsbelastningen på sjöar och vattendrag ökar. Konsekvenserna kan dock mildras med rätt åtgärder.

Det är viktigt för Härnösands kommun att säkra dricksvattenförsörjningen för kommunens invånare. Kommunens största vattenverk som försörjer Härnösands tätort tar sitt råvatten från ytvattentäkten Bondsjön. Kommunen saknar en naturlig alternativ reservvattentäkt vilket understryker vikten av att skydda vattentäkten från förorening och andra händelser som kan ske inom vattenskyddsområdet som kan påverka vattenkvaliteten negativt. I nära anslutning till Bondsjöns vattenskyddsområde uttrycker kommunen att det är viktigt att beakta detta vid en eventuell omfattande bebyggelseutveckling.

Mark som pekats ut för en framtida E4 förbifart går i närheten av Bondsjöns vattenskyddsområde. Det är av stor vikt att vattenkvaliteten inte riskerar att påverkas negativt och Trafikverket kommer att behöva hantera frågan vid en fortsatt planering.

För kommunens sju kommunala vattenverk är det endast två (Brunne och Bondsjön) som har fastställda skyddsområden med skyddsföreskrifter som uppfyller dagens krav för ett långsiktigt skydd. Detta är en risk som påtalas i översiktsplanen och något som kommunen har för avsikt att ta fram innan 2040. Om vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter fastställs påverkar det mål 6 i positiv riktning.

Det finns nio kommunala avloppsreningsverk i Härnösand. Kommunen bedömer att de kommunala anläggningarna är dimensionerade så att de klarar att ta emot avloppsvatten från ytterligare bebyggelse utan större ombyggnationer. Undantaget är anläggningarna i Rö Skjollsta där åtgärder krävs och avsikten är att det ska genomföras under hösten 2020.

I Översiktsplanen föreslås ett antal utvecklingsområden utanför tätorten där det finns gemensamma eller enskilda avlopp och vattenbrunnar. En ökad utflyttning till områden utan kommunalt vatten och avlopp kan innebära en risk för negativ påverkan på det globala målet *Rent vatten och sanitet*. I planen framgår att olika hänsyn behöver tas inom områden beroende på om det är hög eller normal skyddsnivå som gäller för enskilda avlopp. Gemensamma avloppslösningar ska eftersträvas. För utvecklingsområdet Ytterfälle/Svartvik ska kommunen utreda om det ska försörjas med kommunalt vatten och avlopp, vilket är positivt.

Kommunen är i färd med att ta fram en VA-plan för dricks, spill- och dagvatten. För positiv påverkan på *Mål 6 Rent vatten och sanitet* är det viktigt att slutsatser och åtgärder i VA- planen efterlevs och följs upp.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet vatten och sanitet skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Att utreda kommunalt VA till Ytterfälle/Svartvik var dock inte aktuellt 2011–2025. Däremot uttrycktes behovet av att fastställa vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter redan i ÖP 2011–2025 och kommunen bör verka för att arbetet med att säkerställa långsiktig dricksvattenförsörjning prioriteras på både kommunal och regional nivå.

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

ÖP 2040

I Översiktsplanen föreslås ett antal områden för bebyggelseutveckling i kustområdet. Ungefär 50 procent av Härnösands 12 mil långa kustlinje har bebyggelse inom hundra meter. Genom att exploatera längs kustområden finns det en risk att planen har en negativ påverkan på mål 14 *Hav och marina resurser*. Kommunen framhåller dock betydelsen av att ha en balans mellan att möjliggöra för attraktiva boenden vid havet kontra växt- och djurliv och allmänhetens tillgänglighet till stränderna. Kommunen menar att utveckling av boendemiljöer i närheten av kusten bör hänvisas till prioriterade utvecklingsstråk och i anslutning till redan bebyggda områden. Ett antal områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, LIS områden, pekas ut längs kusten (läs mer under *Mål 15 ekosystem och biologisk mångfald*).

En ökad utflyttning till områden utan kommunalt vatten och avlopp kan innebära en risk för negativ påverkan på det globala målet *Hav och marina resurser*. Läs mer om det under rubriken *Mål 6 Rent vatten och sanitet*.

I ÖP pekar kommunen ut ett antal målpunkter som är lämpliga att utveckla för fritidsbåtar. Mer båttrafik i kustbandet kan ha en negativ inverkan på både natur- och kulturmiljöer. Kommunen menar därför att det är av vikt att styra utvecklingen till specifika platser för att minimera belastningen och lämna delar av kustbandet orörda. Muddring ska undvikas i grunda, vågskyddade områden med vegetation och i lek- och uppväxt områden för fisk.

Kommunen vill verka för att flytta över transporter från väg till sjöfart, möjliggöra för kryssningsfartyg att lägga till vid utsprångskajen och att farleden Nattviken genom centrala Härnösand fortsatt ska hållas öppen. En ökad båttrafik kan medföra risk för negativ påverkan på havet och mål 14. En ökad sjöfart kan både innebära ökade utsläpp i havet (exempelvis avgaser och oljespill) och ökad risk för spridning av förorenade bottensediment. Samtidigt uttrycker kommunen att den miljöskuld som finns i Nattviken i form av förorenande havsbottensediment ska saneras, vilket påverkar mål 14 i positiv riktning.

I översiktsplanen framgår att kommunen ska verka för att miljö kvalitetsnormer för vatten uppnås, att riksintresse för yrkesfiske ska samverka med andra riksintressen i havet, att NATURA 2000 området Vänta litets grund ska värnas samt att den nationella Havsplanen ska beaktas. Detta är ett antal av de riktlinjer som formuleras i ÖP 2040 som kan komma att påverka målet *Hav och marina resurser* i positiv riktning.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet hav och marina resurser skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. I ÖP 2011–2025 uttrycktes inte att kryssningsfartyg vid utsprångskajen eller att kommunen ska verka för mer båttrafik som en viktig utvecklingsfråga för kommunen. Eftersom ÖP 2011–2025 inte heller motverkar att en sådan utveckling skulle kunna vara möjlig bedöms nollalternativet endast innebära en något mindre negativ påverkan på mål 14 Hav och marina resurser.

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hejda förlusten av biologisk mångfald.

ÖP 2040

I planförslaget framgår att naturen i Härnösand är en av de viktigaste resurserna inför framtiden och en förutsättning för kommunens identitet, utveckling, hälsa och välmående.

Genomförande av översiktsplanen kan sannolikt komma att påverka mål 15 *Ekosystem och ekologisk mångfald* i både viss positiv och viss negativ riktning. Det framgår i översiktsplanen att det endast är en liten andel av naturen i kommunen som har ett skydd enligt 7e kapitlet miljöbalkens bestämmelser (naturreservat, biotopskyddsområden osv.)

Härnösands kommun ska arbeta för att öka andelen skyddad natur. Kommunen har för avsikt att revidera Naturvårdsprogrammet med åtgärdsplan, inventera naturområden för friluftslivet samt uppdatera Grönplanen med ett ekosystemperspektiv. En gemensam strategi och plan kring dessa frågor är viktigt för att påverka målet *Ekosystem och ekologisk mångfald* i positiv riktning.

Ett område för nya verksamheter pekas ut på Saltvik och det framgår av översiktsplanen att den våtmark som finns i området ska undvikas vid en storskalig etablering. Något kommunen bör uppmärksamma i kommande planering är att även om våtmarken inte tas i direkt anspråk så är våtmarker generellt sårbara och känsliga för förändringar även om det sker i dess närområde. Våtmarker påverkas dessutom negativt av pågående klimatförändringar.

NATURA 2000-områden, naturreservat och biotopskyddsområden behandlas i planen både i text och i karta. Områdena ska skyddas och det bedöms inte finnas några konflikter mellan dessa områden och föreslagen markanvändning. Däremot passerar både den föreslagna sträckningen av ny järnväg söderut och en ny E4-förbifart över Gådeåns vattensystem som är ett utpekade område av riksintresse för Naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och Trafikverket kommer att behöva beskriva och bedöma påverkan i kommande väg- och järnvägsplaner samt tillse att vattensystemet inte påverkas negativt.

Viss bebyggelse kommer att planeras inom naturmark vilket generellt bedöms som negativt ur ett klimat-, naturresurs- och ekosystemperspektiv. När jungfrulig mark tas i anspråk finns risk för negativa effekter på lokala arters habitat samt för spridning av växter och djur.

Konsekvenserna är dock beroende av vilken utveckling som avses samt vilka värden som finns på platsen. I översiktsplanen pekade områden med kända höga naturvärden ut på karta. För att möjliggöra en utveckling av Ålands återvinningsanläggning pekar kommunen ut område för ändrad markanvändning verksamheter-industri i anslutning till anläggningen. Vid kommande planläggning behöver kommunen ta hänsyn till att Mjösjöbäcken som ligger inom området är ett objekt med höga naturvärden.

Bebyggelse i strandnära läge kan riskera att påverka djur- och växtliv både på land och i vatten på ett negativt sätt. Kommunen pekar ut ett antal s.k LIS-områden där det kan vara möjligt att upphäva eller få dispens från strandskyddet om åtgärden leder till utveckling av landsbygden. Kommunens ställningstagande om att djur- och växtlivet ska värnas även inom eller i anslutning till utpekade LIS-områden ses som positivt utifrån ett naturvårdsperspektiv. Inom utpekade LIS-områden vid Sjösjön, Dalomsviken på Hemsön Barsviken, Ytterfälle och vid Häggsjön finns kända höga naturvärden inom eller i närheten som behöver tas hänsyn till vid en kommande exploatering.

Till största del är kommunens intention att den pågående markanvändningen ska fortsätta och stora arealer är därför utpekade som områden för skogsbruk och jordbruk. Även inom områden med pågående markanvändning är det viktigt att höga naturvärden beaktas och inte riskerar att komma till skada. Ett långsiktigt hållbart brukande av både skog och odlingsmark är viktigt för att bevara en biologisk mångfald.

Nollalternativ

Riktlinjer, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet ekosystem och biologisk mångfald skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Att kommunen har för avsikt att öka andel skyddad natur uttrycks dock inte i ÖP 2011–2025. Den våtmark som finns i närheten av området som anges för nya verksamheter på Saltvik hade inte heller identifierats i ÖP 2011–2025. Med de naturinventeringar, planer och program som kommunen har för avsikt att ta fram så bedöms ÖP 2040 ge en något bättre förutsättning för att vägleda kommunens arbete framåt när det gäller biologisk mångfald och skyddad natur.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

ÖP 2040

- En ökning med 5000 invånare och 3000 nya bostäder till år 2040 innebär en ökad belastning på klimatet och miljön både på land och i vattnet.
- Ökad båttrafik riskerar att påverka havsmiljön negativt.
- Ett antal LIS-områden anges inom eller i närheten av områden med kända höga naturvärden (ej skyddade).
- + Planförslagets planeringsprinciper om förtätning och utveckling av bebyggelse i befintliga bebyggelsestråk motverkar negativa effekter på exempelvis klimatet.
- + Hållbara transportslag såsom gång, cykel och tåg prioriteras.
- + Klimatförebyggande ställningstaganden görs inom bl.a områdena teknisk försörjning, energi och transporter. Ekosystemtjänster ska vara en del i kommunens samhällsplanering. Vid exploatering eller detaljplanering ska lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD övervägas).
- + Ingen utveckling av ny bostadsbebyggelse- eller LIS-områden pekas ut inom områden som är skyddade enligt miljöbalken (NATURA 2000, naturreservat, biotopskyddsområden). Tillgänglighet för allmänheten samt livsvillkor för djur- och växtliv ska beaktas vid kommunens stränder.
- + Alla förorenade områden med riskklass 1 och 2 ska vara åtgärdade till år 2050.
- + Upprättande av VA plan pågår (dricksvatten, dagvatten och avlopp). Vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter ska revideras så att de uppfyller dagens krav för långsiktigt säker dricksvattenförsörjning. Nödvattenplan för den kommunala vattentäkten Bondsjön ska upprättas.
- + Andelen skyddad natur ska öka i kommunen och Naturvårdsprogrammet revideras. Muddring i grunda, vågskyddade områden med vegetation och i lek- och uppväxtområden för fisk ska undvikas. Planeringen ska bidra till att MKN för vattenförekomster uppfylls.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka ekologisk hållbarhet i både negativ och positiv riktning. Planförslagets utvecklingsinriktning, ställningstaganden och förslag har inverkan på mål 6 *Rent vatten och sanitet*, mål 13 *Bekämpa klimatförändringarna*, mål 14 *Hav och marina resurser* och mål 15 *Ekosystem och biologisk mångfald*.

De negativa konsekvenserna som ställningstaganden i planen innebär för ekologisk hållbarhet kan motverkas av andra ställningstaganden i ÖP 2040, inte minst när det gäller planeringsprinciperna kring ny bebyggelse och energi. Det är viktigt att ställningstaganden som motverkar negativa effekter får genomslag i kommande planering, tillståndsgivning och prövningar.

Det är viktigt att biologisk kompetens används vid kommande bedömningar av hur en åtgärd kan komma att påverka höga naturvärden och hur det i så fall kan undvikas vid en exploatering.

Det är viktigt att slutsatser och åtgärder i VA- planen efterlevs och följs upp i kommande arbeten. Särskilt med tanke på behovet av att säkerställa långsiktig vattenförsörjning. I VA-planen bör kommunen också visa på åtgärder för att uppfylla MKN för vatten.

Figur 7. Samlad bedömning och kommentarer ekologisk hållbarhet

SOCIOKULTURELL HÅLLBARHET

Sociokulturell hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle med goda livsvillkor för alla människor.

Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

ÖP 2040

I Härnösands förslag till översiktsplan pekas ett antal områden ut för ny bebyggelse. I huvudsak handlar det om förtätning i bebyggda områden eller en utveckling i befintliga bebyggelsestråk. Eftersom det kan innebära samnyttjande av teknisk försörjning, infrastruktur, ökat underlag för offentlig och kommersiell service samt fler möten mellan människor m.m. så påverkar det målet om *Hållbara städer och samhällen* i positiv riktning.

Kommunen har bostadsförsörjningsansvar och planerar för 3 000 nya bostäder fram till 2040. Det är viktigt att kommunen verkar för att det skapas ett varierat bostadsutbud vad gäller exempelvis storlek och upplåtelseform i de olika kommundelarna. Det eftersom det gynnar möten mellan människor i olika åldrar och från olika bakgrund. Kommunen har för avsikt att fokusera på barnfamiljer i kommundelarna Häggdånger, Stigsjö, Ålandsbro och Högsjö. Det för att stärka underlag för skolorna som finns i dessa områden. I Brunne kommundelscentrum är avsikten att fler bostadsalternativ (lägenheter, radhus, plusboenden) ska möjliggöras som kan skapa en rotation på bostadsmarknaden så att fler målgrupper kan flytta dit samt att äldre kan bo kvar i sin kommundel. Kommunen har också för avsikt att ta fram en strategi för utveckling av boende, äldreomsorg och omsorg i kommundelarna.

Vid förtätning inom städer kan det finnas en risk att gröna stråk och människors s.k. närnatur försvinner. Kommunen framhåller att parktytor ska värnas och utvecklas vid förtätning samt att grönstrukturplanen ska uppdateras och inkludera grönytefaktor och ekosystemtjänster som en del av planen. Någon stor risk för att kommunen förtätas så mycket så att gröna stråk försvinner bedöms inte föreligga. Det finns nämligen såväl lucktomter som andra hårdgjorda ytor som också kan användas vid en förtätning i staden.

Kommunen menar att grönstrukturen är lika viktig som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Härnösands kommun ska eftersträva fler gemensamhetsytor och mötesplatser som tilltalar en bred målgrupp. Kommunen uttrycker att genom sin samhällsplanering ska människor uppmuntras till att vistas i det offentliga rummet, detta kan exempelvis vara genom att skapa spännande besöksmål, mötesplatser eller genom att aktivt planera för och stimulera användande av sammanhållna cykel- och gångstråk. En gång- och cykelplan ska tas fram.

Kommunen har för avsikt att ta fram ett planprogram för stadsdelen Kronholmen som kommunen menar har goda möjligheter att utvecklas till en miljöanpassad stadsdel i centrumnära läge. Avsikten är att verksamheter, service och bostäder ska samspela för att skapa en levande miljö som binder ihop handelsområdet Ankaret, Härnösands central och centrum. Närheten till Härnösands central och ny järnväg söderut möjliggör för att Kronholmen kan bli

Härnösands framsida och boendestadsdel för pendlare. Eftersom det är ett gammalt industriområde kommer markundersökningar att vara nödvändiga i kommande planeringsskeden.

Kommunen pekar ut Antjärn/Kittjärn som ett utvecklingsområde för ytkrävande verksamheter och industri tack vare dess strategiska placering. Här möts den framtida järnvägen och den nuvarande och framtida dragningen av E4 vilket gör området strategiskt lämpligt.

Kommunen har tagit fram ett gestaltungsprogram för centrala Härnösand (2019) som ligger till grund för ÖP 2040. Gestaltungsprogrammet är en samling riktlinjer för utformning av det offentliga stadsrummet och visar vilka arkitektoniska principer som ska ligga till grund för byggnader, grönytor och gator. I ÖP 2040 framgår även att kulturmiljöer bidrar till en god bebyggd miljö, är av stor betydelse för utvecklingen av besöksmål och bidrar till kommunens unika karaktär. Kommunen har för avsikt att genomföra kulturmiljöinventeringar i utvecklingsprojekt, upprätta ett kulturmiljöprogram som omfattar hela kommunen samt ersätta detaljplanerna i Östanbäcken och Långgatan med syfte att skydda de höga kulturmiljövärden som områdena besitter. Kommunens riktlinjer angående gestaltad livsmiljö och kulturmiljöer påverkar målet Hållbara städer i positiv riktning.

I ÖP 2040 lyfts *kultur* även i dess vidaste mening. Kommunen menar att kultur är grundläggande för människors välbefinnande och utgör grunden i arbetet för ökad jämlikhet, demokrati och hållbar samhällsutveckling. Konstnärlig gestaltning i den offentliga miljön ska stärkas genom att minst en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig utsmyckning/gestaltning vid större investeringar och att enprocentregeln ska eftersträvas även när kommunen säljer mark för exploatering.

Översiktsplanen pekar ut områden och/eller riktlinjer kring förorenade områden, avfall, buller, och farligt gods. Det vore även fördelaktigt att arbeta med buffertzoner på markanvändningskartan kring områden för tung industri och liknande.

Översiktsplanen påverkar *Mål 11 Hållbara städer och samhällen* i viss positiv riktning även genom ställningstagande som rör friluftsliv, energi, teknisk försörjning, infrastruktur och transporter samt produktion och konsumtion. Läs mer under *Mål 3 Hälsa och välbefinnande*, *Mål 7 Hållbar energi för alla*, *Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* samt *Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion*.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet Hållbara städer och samhällen skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Även fast inget mål om befolkningstillväxt uttrycks i ÖP 2011–2025 finns förutsättningar för i princip lika stor bebyggelseutveckling i båda alternativen.

Föreslagen markanvändning skiljer sig inte så mycket åt och samma planeringsprinciper kring bebyggelseutveckling är gällande. Riktlinjer har dock konkretiserats och förtydligats inom en rad ämnesområden som grönstruktur, teknisk försörjning och kultur b.la. vilket innebär att planförslaget bedöms kunna ge en bättre förutsättning för att vägleda kommunen framåt när det gäller arbetet med långsiktigt hållbara städer.

Säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar

ÖP 2040

Härnösands kommuns översiktsplan 2040 påverkar målet om *Hälsa och välbefinnande* i positiv riktning genom utvecklingsinriktningen och en rad ställningstaganden som görs i planen. Bland annat föreslås en tätare bebyggelsestruktur som ger en förutsättning för att fler människor kan gå och cykla mellan målpunkter. Gång- och cykel ska prioriteras framför kollektivtrafik och sen biltrafik. Många i Härnösand bor redan idag inom 3 km från Härnösands central vilket är en bra utgångspunkt för motion i vardagen. Fler människor, av olika bakgrund, ålder och kön, som rör sig i det offentliga rummet ger också en ökad känsla av trygghet.

Ett antal gång- och cykelstråk från centralorten och ut mot kommundelarna planeras och kommunen har för avsikt att utreda om den gamla banvallen norrut från Härnösands central kan omvandlas till vandringsled/gång- och cykelstråk. Ytterligare åtgärder för att förbättra förutsättningar för god hälsa och välbefinnandet hos invånare och besökare som nämns i planen är; friluftspan ska tas fram, ny sporthall på Högsletten planeras samt att Vårdkasen och Bondsjöhöjdens fritids- och friluftsområden ska utvecklas. Allmänhetens tillgänglighet till stränderna ska också värnas.

Arkitektur, kultur och kulturmiljöer är viktigt för vårt välbefinnande. Kommunen har för avsikt att genomföra en kulturmiljöinventering som kan fungera som underlag i kommande bygg-plan och tillståndsärenden. Kommunen har tagit fram ett gestaltungsprogram som ska vara vägledande för ny- om och tillbyggnader inom Härnösands centrala delar. Kommunen uttrycker också att medel för konstnärlig gestaltning ska avsättas vid större investeringar och när kommunen säljer mark för exploatering.

Kommunen har för avsikt att åtgärda förorenade områden i kommunen (klass 1 och 2) senast innan år 2050. Sanering av förorenade bottensediment i Nattviken, vilka härrör från tidigare industriverksamhet, ska också göras. Markundersökningar kommer att behöva genomföras inom Utvecklingsområdet Kronholmen vid kommande planläggning och vid behov åtgärdas inför exploatering. Åtgärder för att ta bort föroreningar i mark och vatten påverkar målet *God hälsa och välbefinnande* i positiv riktning.

Riktlinjer och ställningstaganden kring behov av trafiksäkerhetshöjande åtgärder längs Södra vägen, att god luftkvalitet ska värnas i kommunen samt att bullerpåverkan ska utredas vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur påverkar målet om hälsa och välbefinnande i positiv riktning.

Planförslaget skapar möjligheter för förbättrad folkhälsa genom att erbjuda möjligheter att bo nära stadskärnan, landsbygden samt nära kust, skärgård och hav. Sammanfattningsvis bedöms planförslaget medföra en tillgängligare, säkrare, hälsosammare och mer inkluderande kommun vilket innebär positiva konsekvenser för folkhälsan.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med fritid, hälsa och välbefinnande jämfört med nollalternativet. Det eftersom det finns fler konkreta åtgärder som rör i huvudsak fritid i ÖP 2040 jämfört med ÖP 2011–2025.

Säkerställa att alla har tillgång tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

ÖP 2040

En ökad befolkning och 3000 fler bostäder till 2040 innebär generellt ökade transporter, ökad bilanvändning och ökad energianvändning. Därför har översiktsplanen en viss negativ påverkan på mål 7. *Hållbar energi för alla*. Samtidigt så är ambitionen i översiktsplanen att det ska ske en förtätning av bostäder i befintliga bebyggelsestrukturer vilket i sin tur innebär ett ökat underlag för anslutning till fjärrvärme och kollektivtrafik osv, vilket får anses kunna ha en viss positiv inverkan på mål 7. Härnösands kommun uttrycker också att arbete med att förebygga avfall, främja återvinning och ett ansvarsfullt återbruk ska inkluderas i samhällsplaneringen vid exempelvis utvecklingen av nya bostads- och verksamhetsområden. Det särskilt eftersom en ökad befolkning ger ökade avfallsmängder.

Härnösands kommun ska med elmarknaden som möjliggörare skapa förutsättningarna för en hållbar framtid fram till 2040. Kommunkoncernen ska vara självförsörjande på lokalproducerad energi från sol, vind och träddränslen. Fram till år 2040 ska allt fler klara sig på förnyelsebara energikällor, oavsett om man är boende i eller utanför tätorten. Härnösand ska arbeta för en elektrifierad transportsektor, där fler kan ladda sina elbilar i hemmet och på strategiska platser i kommunen.

Kommunen vill inte att några nya vindkraftsområden ska pekas ut men ser gärna att befintliga vindkraftsområden förtätas. Kommunen har också för avsikt att utreda möjligheten med solfångarfält samt om kraftvärmeverket kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan. Kommunen eftersträvar att uppnå samarbeten och synergieffekter som ökar energieffektiviteten och minskar energispillet. Alla processer där externa och interna verksamheter kan bidra med värme till fjärrvärmenätet ska uppmuntras. Detta påverkar målet om hållbar energi i positiv riktning.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens och andra myndigheters arbete med frågor som kan komma att ha en positiv påverkan på målet *Hållbar energi* jämfört med i nollalternativet. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

ÖP 2040

I Härnösands översiktsplan 2040 finns riktlinjer som påverkar mål 2 *Ingen hunger* i viss positiv riktning. Det handlar bland annat om att värna jordbrukets produktivitet och att odling ska ha företräde på jordbruksmarken framför annan markanvändning. Kommunen verkar också för närproducerat och en hållbar livsmedelsproduktion. Mål 2 *Ingen hunger* hänger ihop med Mål 12 *Hållbar konsumtion och produktion*.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med hållbar livsmedelsförsörjning. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

ÖP 2040

Utbildning som grundar är ett av ledorden i kommunens Tillväxtstrategi (2021) som i sin tur utgör utgångspunkt för kommunens planförslag. Målet *God utbildning för alla* är dessutom ett av de globala målen som varit prioriterade i kommunens arbete med framtagande av översiktsplanen. I översiktsplanen finns riktlinjer som kan påverka Mål 4 *God utbildning för alla* i viss positiv riktning. Kommunen anser exempelvis att både kulturmiljö och skogsområden ska ses som en del av utbildningsmiljön. Generellt sett så är det dock en ganska svag koppling mellan planförslaget och Mål 4.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Avskaffa all form av fattigdom överallt.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och Mål 1 *Ingen fattigdom*.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

ÖP 2040

Mål 5 *Jämställdhet* är ett av de globala målen som varit prioriterade i kommunens arbete med framtagande av översiktsplan 2040. De riktlinjer som finns i ÖP om att blanda verksamheter och bostäder, trygga utemiljöer samt en utbyggd och god kollektivtrafik bedöms öka jämställdheten i ett samhälle. I planen uttrycker kommunen också att vid urval av offentlig konst och gestaltning ska representation vara en prioriterad fråga. I övrigt bedöms det vara en relativt svag koppling mellan planförslaget och *Mål 5 Jämställdhet*.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Främja fredliga och rättvisa samhällen för hållbar utveckling samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner på alla nivåer.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och mål 16 *Fredliga och inkluderande samhällen*.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

SOCIAL HÅLLBARHET

ÖP 2040

- En ökad befolkning med 5000 personer till år 2040 innebär ökad resursanvändning och mer avfall.
- Förtätning inom bebyggda områden föreslås vilket kan innebära risk för ökade störningar när det gäller bland annat buller.
- + Hållbara transportslag såsom gång, cykel och tåg prioriteras. Vid befintliga och nya handelsplatser är tillgängligheten med gång-, cykel- och kollektivtrafik mycket angelägen. Bra för både hälsan och klimatet. En gång- och cykelplan ska tas fram.
- + Blanda bebyggelse, verksamheter och service på området Kronholmen för en miljöanpassad stadsdel.
- + En blandad bebyggelse ska bidra till att fler människor oavsett ålder, kön eller etnicitet får möjlighet att ta plats i det offentliga rummet. I kommunen ska det vara nära till varandra och till olika målpunkter. En blandad bebyggelse och upplåtelseformer innebär möjlighet att bidra till positiv inverkan på trygghet, jämställdhet och jämlikhet.
- + Grönstruktur ska prioriteras för att skapa attraktiva livsmiljöer. Livet mellan husen ska upplevas trygga, tillgängliga och tilltalande. De flesta i kommunen kommer ha närhet till rekreationsytor i form av grönområden
- + Arkitektur, form och design ska genomsyra utvecklingen för en attraktiv stadsmiljö. Gestaltungsprogram för centrala Härnösand ska vara vägledande. Översiktsplanens inriktning bedöms ge goda förutsättningar för att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Kommunen ska bland annat upprätta ett kulturmiljöprogram, göra kulturmiljöinventeringar samt skydda höga kulturmiljövärden genom nya detaljplaner för bostäderna i Östanbäcken och vid Långgatan.
- + Friluftslivsplan ska upprättas, fritidsanläggningarna på Högslätten, Vårdkasen och Bondsjöhöjden ska utvecklas samt att gamla banvallen norrut ska omvandlas till cykel- och vandringsled. Översiktsplanens inriktning mot att bli mer gång- och cykelvänlig kommer att påverka folkhälsan positivt.
- + Fram till år 2040 ska allt fler klara sig på förnyelsebara energikällor, oavsett om man är boende i eller utanför tätorten. Möjligheten med solfångarfält samt om kraftvärmeverket kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan ska utredas. Kommunen eftersträvar samarbeten och synergieffekter som ökar energieffektiviteten och minskar energispillet.

Fortsättning på nästa sida.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka sociokulturell hållbarhet i både negativ och positiv riktning. Planförslagets utvecklingsinriktning och många av planens ställningstaganden och förslag bedöms påverka Mål 3 *God hälsa och välbefinnande*, mål 7 *Hållbar energi för alla samt* mål 11 *Hållbara städer*. När det gäller mål 1, 2, 4, 5 och 16 är det generellt en relativt svag koppling till innehållet i ÖP. Kommunen kan dock verka för positiv påverkan på målen i sin övriga verksamhet och genom andra kommunala planer, policies och program.

En översiktlig bullerkartering för områden i nära anslutning till väg/järnväg och annan störande verksamhet skulle kunna tas fram som ett planeringsunderlag för kommande plan-, bygglov- och tillståndsärenden. Även vibrationer kan med fördel hanteras i översiktsplanen.

En fungerande grön infrastruktur gynnar både folkhälsan, biologisk mångfald, ekosystemtjänster och klimatarbetet. Det är viktigt att den uppdaterade grönstrukturplanen får genomslag i kommande plan-, bygglov- och övriga exploateringsärenden.

För en god livsmiljö är det viktigt att planeringsinriktningen i kommunens gestaltungsprogram följs i kommande plan- och bygglovsärenden samt övriga åtgärder som ska genomföras i stadens centrala delar. För exploatering inom område för riksintresse centrala Härnösand kan MKB kulturmiljö komma att bli nödvändigt att upprätta i kommande detaljplaner.

Figur 8. Samlad bedömning och kommentarer Sociokulturell hållbarhet

EKONOMISK HÅLLBARHET

Ekonomisk hållbarhet handlar om god hushållning med och effektivt tillvaratagande av mänskliga och materiella resurser.

Främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

ÖP 2040

Översiktsplanen kan komma att innebära att Mål 12 *Hållbar konsumtion och produktion* påverkas i viss positiv riktning.

I Härnösands kommun ska självförsörjningsgraden vara hög, både genom småskaligt jordbruk och innovativ storskalig matproduktion. Härnösands kommun ser stora möjligheter med att långsiktigt utvecklas till Norra Sveriges food tech centrum och skapa strategiska sammanhang som stärker utvecklingsområdet. Med food tech menas att med innovation, data och digital teknik förändra produktion, distribution och konsumtionen av mat. Det kan exempelvis röra sig om nya tekniker för odling i stadsmiljöer, försäljning av överblivna livsmedel via nätet eller crowdfunding av andelar i en ko exempelvis. Eftersom utvecklingen likt annan storskalig verksamhet kommer att kräva stora markarealer, kraftfull energiförsörjning, logistiklösningar och avfallshantering så är framtidens livsmedelsindustri inkluderad i kommunens utpekade verksamhets- och industriområden. Detta innebär också att det finns risk för negativ påverkan på andra globala mål såsom *Hållbar energi* och *Minska klimatförändringen* om inte tillfredsställande och hållbara lösningar uppnås.

I planförslaget uttrycker kommunen att odling ska ha företräde på den befintliga jordbruksmarken framför annan markanvändning. Det framgår också att jordbruksmarken behöver brukas för att kunna vara produktiv. Dessa riktlinjer bedöms komma att inverka positivt på uppfyllelse av mål 12.

Det finns sju materialtäkter med miljötillstånd i kommunen, varav en är av naturgrus. Kommunens målsättning är att öka uttag av berg och minska exploateringen av naturgrus samt att se tillståndsgivning av materialtäkter ur ett regionalt perspektiv. Detta bedöms påverka mål 12 i positiv riktning.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med frågor som rör målet hållbar produktion och konsumtion. Det eftersom frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

ÖP 2040

I ÖP uttrycker kommunen att näringslivet ska ges rätt förutsättningar och verktyg för att utvecklas till år 2040. Kommunen menar att goda förutsättningar för etablering och expansion genererar lust och engagemang som i sin tur skapar fler arbetstillfällen, innovationer och företag. En god regional samverkan ska eftersträvas för att lyckas skapa en attraktiv och stark region som lockar nya etableringar och kan tillgodose framtida kompetensförsörjning. Till detta hör att pendlingsmöjligheterna behöver utvecklas inom och utanför regionen för att skapa en större arbetsmarknad. Kommunens ställningstaganden kan komma att påverka Mål 8 *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* i positiv riktning.

Kommunen har i dagsläget en relativt hög andel äldre invånare jämfört med riket. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på att bli 5000 fler invånare till 2040 och att 3000 nya bostäder ska byggas. Genom en variation av boenden samt andra föreslagna åtgärder för en god boendemiljö ger kommunen en god förutsättning för en demografiskt balanserad inflyttning. Många inflyttare i arbetsför ålder skulle bland annat underlätta kompetensförsörjningen till regionens företag. Kommunens samhällsplanering kan således även på det sättet påverka mål 8 i viss positiv riktning.

Besöksnäringen är en starkt växande bransch och kommunen menar att Höga Kusten som destination aldrig har varit mer attraktiv än nu. Kommunen har för avsikt att skapa en sammanhållen, tillgänglig och tydlig destination i Härnösand genom att ha besöksnäringens perspektivet i all samhällsplanering. Regional samverkan lyfts som en nyckelfaktor. En genomtänkt besöksnäringstrategi och regional samverkan kan innebära fler arbetstillfällen och en positiv påverkan på mål 8.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Planförslaget har dock ett större fokus på besöksnäring där de ställningstaganden och riktlinjer som finns är mer konkretiserade vilket kan komma att innebära att ÖP 2040 bättre kan vara vägledande för kommunen i det framtida arbetet kring besöksnäringen.

Bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

ÖP 2040

Genom ställningstaganden som görs i planförslaget kan mål 9 *Hållbar industri och infrastruktur* komma att påverkas i viss positiv riktning. Kommunen har bland annat för avsikt att verka för att transporter flyttas över från väg till järnväg och båt. Utifrån ett hållbarhetsperspektiv förordar kommunen att ny järnväg söderut prioriteras framför en ny E4

förbifart. Nya Ostkustbanan lyfts som en av kommunens viktigaste frågor för kommunens framtida utveckling. Även de riktlinjer som finns i ÖP som avser bredbandsutbyggnaden i kommunen är en del i en hållbar regionförstoring eftersom det bland annat möjliggör att arbeta på en ort och bo i en annan.

Kommunens ambition att verka för storskalig matproduktion och centrum för foodtech kan innebära att kommunen lyckas locka till sig strategisk kompetens och innovativa företag inom dessa områden. Läs även mer under Mål 8 *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* samt under mål 12 *Hållbar konsumtion och produktion*.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med frågor som kan påverka målet hållbar industri och infrastruktur i positiv riktning. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 när det gäller framförallt hållbart näringsliv och innovationer jämfört med i nollalternativet.

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och mål 10 *Minskad ojämlikhet*.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

EKONOMISK HÅLLBARHET

ÖP 2040

- + Som bilaga till översiktsplanen finns en handlingsplan som visar hur och i vilken takt genomförandet och förverkligandet av översiktsplanen är tänkt att gå till. I den framgår vem eller vilken förvaltning/avdelning som ansvarar för genomförande och när det ska vara genomfört. Detta underlättar även kommande uppföljning av översiktsplanen.
- + Kommunen vill att självförsörjningsgraden i Härnösands kommun ska vara hög, både genom småskaligt jordbruk och innovativ storskalig matproduktion.
- + Härnösands kommun har för avsikt att bli Norra Sveriges food tech centrum.
- + Jordbrukets produktivitet ska värnas och odling ha företräde på befintlig jordbruksmark framför annan markanvändning. Kommunen vill verka för närproducerat och en hållbar livsmedelsproduktion
- + En ny järnväg söderut är kommunens mest prioriterade utvecklingsfråga.
- + Kommunen kan genom att möjliggöra för goda boende- och livsmiljöer locka till sig invånare i arbetsförålder och säkra kompetensförsörjningen för näringslivet. En mer demografisk balans är även positivt ur ett kommunalekonomiskt perspektiv.
- + En god regional samverkan ska eftersträvas för att lyckas skapa en attraktiv och stark region som lockar nya etableringar och kan tillgodose framtida kompetensförsörjning.
- + Översiktsplanens föreslagna mark- och vattenanvändning ger god balans mellan olika typer av markanvändning och för en levande landsbygd.
- + Kommunens planeringsprinciper om förtätning och bebyggelse i befintliga bebyggelsestrukturer sparar markresurser och möjliggör en kostnadseffektiv utbyggnad och driftsekonomi av bland annat teknisk försörjning.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka ekonomisk hållbarhet i viss positiv riktning. Översiktsplanens riktlinjer och ställningstaganden påverkar i huvudsak *Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* samt *Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion*. När det gäller mål 10 Minskad ojämlikhet är det generellt en relativt svag koppling till innehållet i ÖP. Kommunen kan dock verka för positiv påverkan på målet i sin övriga verksamhet och genom andra kommunala planer, policies och program.

Handlingsplanen som tagits fram för förverkligandet av översiktsplanen kommer att kunna vara ett viktigt inspel för kommunen i kommande budgetarbeten.

Figur 9. Samlad bedömning och kommentarer Ekonomisk hållbarhet

FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING

Enligt lagstiftning, 6 kap 11 § miljöbalken, ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Hållbarhetsbedömningen av Härnösands förslag till ny översiktsplan 2040 är på en övergripande nivå med utgångspunkt i översiktsplanens kartor samt föreslagna strategier och ställningstaganden. Översiktsplanen är vägledande för kommunens och andra myndigheters efterföljande arbete och hur hållbar utvecklingen blir i Härnösand är avhängigt själva förverkligandet av översiktsplanen. Som bilaga till översiktsplanen har en handlingsplan tagits fram som visar hur och i vilken takt genomförandet och förverkligandet av översiktsplanen är tänkt att gå till. I den framgår vem eller vilken förvaltning/avdelning som ansvarar för genomförande och när det ska vara genomfört. Detta underlättar kommande uppföljning av översiktsplanen.

Kommunen behöver genomföra de att-göra punkter som identifieras i ÖP 2040 samt efterleva de ställningstaganden som främjar en hållbar utveckling i kommande plan-, lov-, tillstånds och övriga exploateringsfrågor. Kommunen kan med fördel också arbeta in de kommentarer till fortsatt arbete som framgår under respektive hållbarhetsaspekt i föregående avsnitt.

Uppföljning av ÖP har stor betydelse för att det långsiktiga målet om att en hållbar utveckling ska uppfyllas. Tillståndet i miljön och hälsoläget hos befolkningen bör kontinuerligt och regelbundet kartläggas och utvärderas i vilken grad översiktsplanens strategier för miljö och hälsa får genomslag i kommunens planering och beslutsfattande.

Uppföljning av översiktsplanens påverkan på människa och miljö kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet. Uppföljning görs även genom det efterföljande arbetet i kommunen, med bl.a. detaljplaner, andra planer, tillstånd och lov samt miljökonsekvensbeskrivningar som kan vara kopplade till dessa.

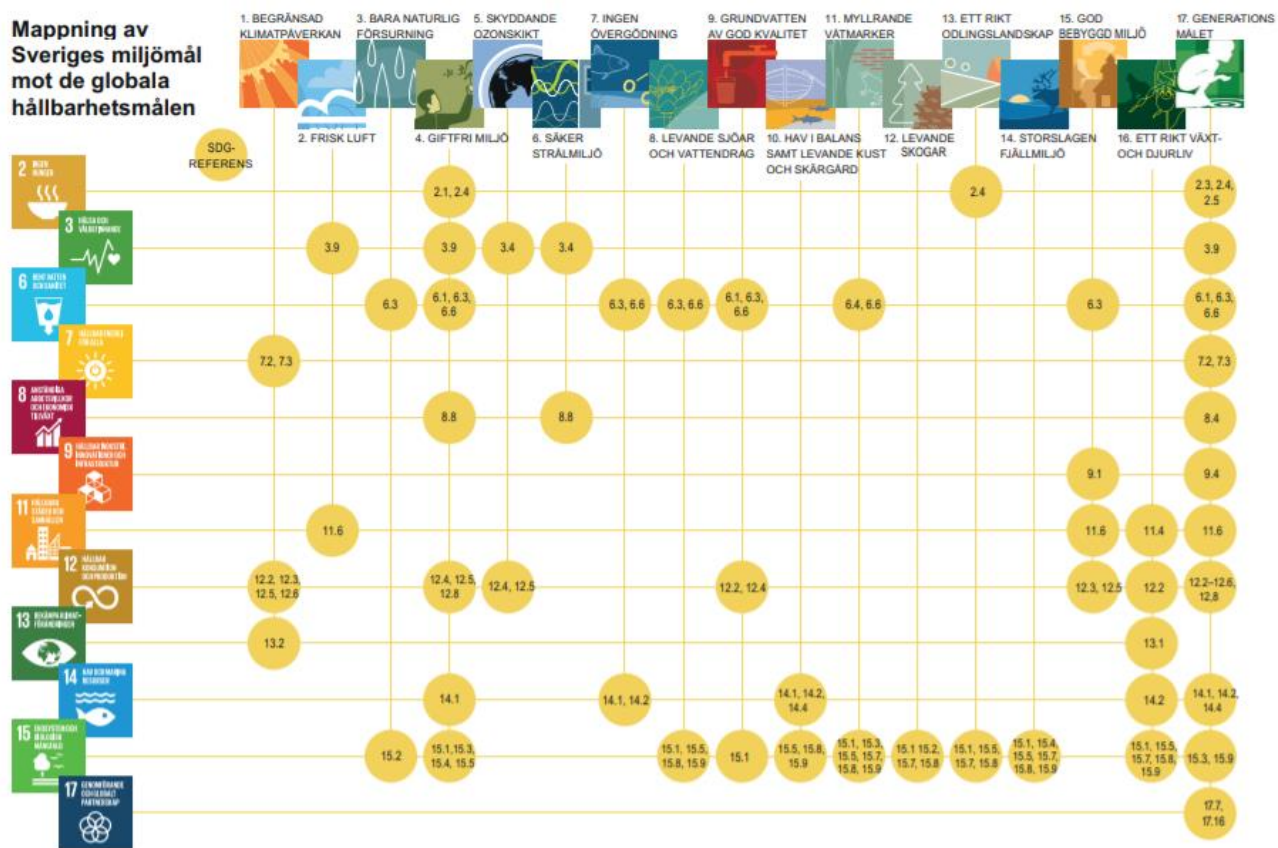
BILAGA 1 OBLIGATORISKT INNEHÅLL I EN MKB

En miljökonsekvensbeskrivning i en strategisk miljöbedömning ska innehålla (MB 6 kap 11§):

- En sammanfattning av planens innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program.
- En identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd.
 - Uppgifter om olika aspekter av miljöförhållanden.
 - Miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs
 - Miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt
 - Befintliga miljöproblem som är relevanta för planen, särskilt miljöproblem som rör ett sådant område som avses i 7 kap miljöbalken eller annat område av särskild betydelse för miljön, och
 - Hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn.
- En identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra.
- Uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter
- En sammanfattning av de överväganden som har gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes
- En redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför
- En icke- teknisk sammanfattning

BILAGA 2 MAPPNING AV SVERIGES MILJÖMÅL MOT DE GLOBALA MILJÖMÅLEN

Mappning av Sveriges miljömål mot de globala hållbarhetsmålen

FOTNOT: Hållbarhetsmålen Ingen fattigdom, God utbildning, Jämställdhet, Minskad ojämlikhet samt Fredliga och inkluderande samhällen saknar motsvarigheter i Sveriges miljömål.

[HTTP://SVERIGEMILJOMAL.SE](http://sverigemiljomal.se)

Figur 3. Mappning av Sveriges miljömål mot de globala hållbarhetsmålen. Naturvårdsverket, sverigemiljomal.se.